

## Anadili mi, annee dili mi?

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazar, 21 Şubat 2021 13:29 -

---

Bugün Dünya Anadili Günü ve önce bundan ne anlaşılması gerekir, açılmalıdır.

Anadilinden kastedilen –genellikle anlaşıldığı gibi- annenin konuştuğu dil değil, köken dilidir.

Almanya’da yıllardan beri yaşadığımız “anadilini öğrenmesi çocuğun kişilik gelişiminde önemlidir” belirlemesi –aradan 40 yıl geçmesine rağmen- tekrarlanıyor. Bugünkü 4. kuşak Türk çocuklarının anadili Türkçe değildir, Almancadır. Anneleri Türk olabilir ama onlar bile Almancayı Türkçeden daha iyi biliyorlardı. Ancak onların da anne ve babalarının Türkçeyi daha iyi bildikleri söylenebilir.

Bu durumda “anadili Türkçe” demenin ne anlamı vardır?

Bu durum kişiye göre incelenmelidir ama çok kişinin anadilinin Türkçe olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Önemli olan ailenizin hangi dilde sizinle iletişim kurmuş olduğudur. Ailede iletişim dili, özellikle çocukla konuşulan dil Almanca ise, anadilinin Türkçe olmasının anlamı yoktur.

Anadili iyi bilmenin çocuğun psikolojik gelişmesinde önemli olduğu tezi 40 yıl öncesine aittir. O yıllarda ana-babanın iyi bildiği dil Türkçedir, Almancaları zayıftır. Çocuk ise Alman okulunda eğitim görür, Türkçesi zayıftır ve bu durum çocuk ile büyükler arasında iletişim sorunu ortaya çıkarır. Anne ve baba Almancayı az anlamaktadır, aynısı çocuk için Türkçe konusunda geçerlidir. Bu durumda çocuğun psikolojik gelişmesinin sakatlanması kaçınılmazdır. En yakınınız olması gereken kişilerle yeterli iletişim kuramıyorsanız çünkü birbirinizin dilinden anlamıyorsunuz.

Aynı belirleme 40 yıl sonrasına uygulanamaz. Bugün köken dilini bilmek çocuğun psikolojik gelişmesinde önemli değildir. Sadece iyi Almanca bilmesi bu gelişme için yeterlidir. Ek olarak dördüncü kuşağın biyolojik anlamda “ana”dilinin Türkçe olduğu da 40 yıl önceki kadar açık değildir.

## Anadili mi, anneeane dili mi?

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazar, 21 Şubat 2021 13:29 -

---

Burada iki kişisel örnek vereceğim. Bu örnekler sorunun kişiler için ayrı incelenmesinin ve kolay genellemelerden kaçınılmasının önemini gösterecektir.

Babam İngiltere sömürgesi olduğu dönemden Kıbrıslı bir Türk, annem ise Çerkez. Doğduğum ve büyüdüğüm yer ikisinin de lise öğretmeni olarak buldukları Adana ve ailedeki tek Adanalı benim. Karmakarışık bir kültür anlayacağınız... Annemin, anneannemin ve onun annesinin Türkçeden başka dil konuştuklarını duymadım. Anne tarafım İstanbul'a ne zaman gelmiştir, bilmiyorum, anladığım kadarıyla Çarlık Rusyası'nın Çerkezlere yönelik büyük katliamından önce geliyorlar. Olabilir, çünkü 19. yüzyıl sonlarında da İstanbul bölgenin önemli bir merkeziydi.

Bu durumda biyolojik anlamda bakarsanız anadilim Çerkezce değildir çünkü annem bilmiyordu. Ben de öğrenmem gereken bunca şey varken Çerkezce öğrenmeyi hiç düşünmedim. Şimdi de istemiyorum.

İnsan öncelikle insanlığın kültür hazinesini büyük oranda bulabileceği dilleri iyi öğrenmelidir. Bunlar da öncelikle İngilizce, Fransızca ve Almancadır. Hangi dilde olursa olsun yayınlanmış önemli bir yapıt bu dillerden en az birisine bazen da tamamına çevrilir. Bu dillerin ardından İspanyolca gelir.

İngilizce ve Almancayı politik, sosyolojik, felsefi kitapları okuyabilecek kadar biliyorum; az Fransızcam var ama gazete okumaya bile yetmez. Dil öğrenimimi geliştireceksem eğer ya Fransızca'yı ilerletirim ya da mesela Rusça öğrenirim. Çerkezce öğrenip ne yapacağım? İsteyen öğrensin tabii de kendim için anlamsız buluyorum.

Bildiği diller insanın dünyaya daha fazla açılmasına, binyılların kültür hazinesine daha kolay ulaşmasına hizmet etmelidir.

İkinci örneği kızımdan vereceğim. Annesi Türk ama Almancası daha iyiydi. Kızın Türkçesi zayıf kaldı ve iletişimimiz de esas olarak Almanca oldu. İyi Almanca ve İngilizce öğrenmeseydi, asıl o zaman psikolojik sorun yaşardı. Aramızda iletişim konusunda sorun olmuyorsa varsın Türkçesi epeyce zayıf olsun...

## Anadili mi, annee dili mi?

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazar, 21 Şubat 2021 13:29 -

---

İnsanlar istedikleri dili öğrenmelidirler, bir dilin yasaklanmasının gerekçesini aklı başında hiç kimseye anlatamazsınız.

Türkçe dışındaki dillerin yıllarca yasaklanmasının iki nedeni vardır:

Birincisi; Anadolu'nun Türkleştirilmesidir. Burada değişik halklar yaşıyordu ve bunların karışımından Türk üretilmeye çalışıldı ve bu nedenle de başka diller yasaklandı.

İkincisi ise çapsızlıktır. Türkçe başka dillerin üzerine yükselebilecek kapasiteye sahip değildi. Türkçenin de bir dil olarak ciddi gelişme sorunları vardı.

Kürtçenin ve ülkedeki diğer dillerin de –kısıtlamalar tümüyle ortadan kalkmasa bile- şimdi serbest olmasının önemli nedeni, Türkçenin gelişmiş olmasıdır.

Türkçe, özellikle edebiyatta, dünyanın önemli dillerine çevrilen bir dildir.

Daha da önemlisi, özellikle son 20 yılda Türkçeye çevirilerin büyük hızla artmasıdır. Başka dillerde yayınlanmış bütün önemli yapıtların Türkçeye kazandırılması bu dilin gelişmesi için önemlidir. Çeviri bir dilin gelişmesinde büyük öneme sahiptir. Türkçe bu konuda oldukça ilerledi ama sorunları bitmedi çünkü mesela felsefi konularda başka dildeki terimin Türkçe karşılığını bulmak sorun oluyor.

Bu nedenle olsa gerek Türkçe felsefi metinleri anlamakta zorlanıyorum ama aynı zorluğu İngilizce ve Almancada yaşamıyorum. Metin Türkçe ama ne demek istediğini anlamıyorum.

Yine de Türkçenin son 20 yılda bu konuda büyük adımlar attığı belirtilmelidir.

## Anadili mi, aneanne dili mi?

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazar, 21 Şubat 2021 13:29 -

---

Herkes istediği dili öğrensin, bu konuda kısıtlama olmasın ama konuyu burada bitirmek doğacak yeni sorunu ortadan kaldırmıyor. Bu insanlar bir arada yaşayacaklarsa nasıl anlaşacaklar? Farklı dilleri yasaklamayan ama onların üzerinde yükselen ortak bir dile ihtiyaç vardır; ABD'deki İngilizce gibi...

ABD'de istediğiniz dili öğrenebilirsiniz, o dilde yayın da çıkarabilirsiniz, ayrıntısını bilmiyorum ama başka dilde okullar da olabilir ama İngilizce bilmeniz şarttır. İngilizce kanun zoruyla değil, doğal olarak kendini dayatır.

Herkes istediği dili öğrenebilir, bu dil anadili de olabilir başka bir dil de olabilir ama sonuçta ortak anlaşma diline ihtiyaç vardır. Birlikte yaşayan insanların büyük bölümü birbirinin dilini öğrenemez, hele de bu dillerden birisi dünya çapında bir dil değilse...

Hindistan'da kaç tane dil var bilmiyorum, galiba 500 kadardır ve ortak anlaşma dili İngilizcedir.

Anadiliniz Fransızca ve Almanca bile olsa İngilizceyi iyi bilmeniz gereklidir. Bunu yapamayan üniversiteye bile giremez.

Avrupa Birliği zamanla birlik içindeki her ülke vatandaşının üç dil bilmesini hedeflediğini açıkladı ama bu yaklaşık 20 yıl alacak bir projedir. Özellikle üç dil bilen gençler az değil; anadili, İngilizce ve başka bir dil (tercihan Fransızca veya İspanyolca) ama bu insanların toplumda önemli bir sayıya ulaşması zaman alacaktır.

Her ülke dilini yaymak için başka ülkelerde kültür merkezleri kurar, dil kursları açar. Türkiye de bunu bir süredir Yunus Emre Enstitüleri kurarak yapıyor. Almanya'da ise "anadil önemlidir" kampanyaları düzenliyor. Bu konuda geçmişte Kürtlerin yaşadığı sıkıntının benzerini yaşayacakları söylenebilir.

1980'li yıllarda Türkçe gibi Kürtçenin de seçmeli ders olması için mücadele etmiştik. Buna o zamanlar "bölücülük" deniliyordu, gerçekte bunu söyleyenlere kısaca "aptal" demek gerekirdi. İnsanlar ne kadar çok dil öğreniyorlarsa, o kadar iyidir.

## Anadili mi, anneanne dili mi?

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazar, 21 Şubat 2021 13:29 -

---

Bambaşka bir sorun çıktı: bir okulda Kürtçenin seçmeli ders olabilmesi için belirli sayıda öğrenci tarafından istenmesi gerekiyordu. Bu düzeyde talebe genellikle ulaşılamadı ve açılmış Kürtçe sınıfları da kapandı.

Normaldir çünkü Kürt veliler çocuklarının önce iyi Almanca ardından da İngilizce öğrenmesini istiyordu.

Benzerini daha az oranda Türkçe de yaşadı ve yaşamayı da sürdürüyor.

Türkçenin bu sorunu daha az yaşamasının önemli nedeni çok sayıda Alman firmasının Türkiye'de üretim tesislerinin bulunması ve burada Almanca ve Türkçe bilen elemanların çalışmasını istemeleridir. Böyle olmasaydı Türkçeye ilgi daha az olurdu.

Sonuçta şu söylenebilir: 40 yıl önceki anlayışı bugüne taşımak anlamsızdır. 40 yıl önce anadilini bilmek psikolojik gelişme bakımından önemliydi, bir süreden beri hiç de böyle değildir. Türkçe bilmeyen, adı Türkçe olan, iyi meslek sahibi Türk kökenli Almanlar var.

Anadilinden çok anneanne dilinden söz etmek daha anlamlı olur.